

ЦЕНТРАЛЕН СЪВЕТ
БИБЛИОТЕКА

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА
БЪЛГАРСКОТО
ТУРИСТИЧЕСКО
ДРУЖЕСТВО

LE TOURISTE BULGARE—DER BULGARISCHE TOURIST. СПИСАНИЕ ЗА ТУРИЗЪМЪ И ПРИРОДООПИСАНИЕ.

Редакторъ : С. Д. СКРИНСКИ.

Излиза мѣсечно (освѣтъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лева
Въ странство 2·50 франка.

Всичко се изпраща : София, „Българско Туристско Дружество“.

Год. VII.

София, януарий 1908 г.

Брой 1.

Н. Бозовъ.

Есенна разходка изъ Бѣлицитѣ.

(На покойния ми професоръ Ст. Георгиевъ.)

Есенъта на 1907 год. ще остане паметна: додѣто въ Южна Франция и Испания се възвърнаха врѣмената на потопа, у насъ — нито капка дъждецъ и земята ни се е разпукала, сѣкашъ да погълне живи грѣшнитѣ си синове. Ще я помнимъ, ще я помни най-много селянинътъ. Тя като че ли — не дай Боже — е началото на седемтъ гладни години.

Туриститѣ обаче нѣма зашо да се оплакватъ отъ нея: тя имъ позволи да се находятъ дѣситата, да навѣстятъ много хубави кѣтчета на нашата страшно хубава страна. И азъ като туристъ, при това и, храни Боже, естественикъ, покрай много близки мѣста, имахъ рѣдкото шастие да понадзърна и въ по-надалечни, по затѣнтенени кѣтове, дѣто случайно нѣкакъ се заблудва далеченъ пѣтникъ.

Единъ сжботенъ день, къмъ срѣдата на октомврий, легѣхъ съ трена изъ равно софийско поле къмъ юго-изтокъ. Погледѣтъ ми

блуждаеше ту към плашливия Мургащъ, ту към Лозенъ-планина. Наврѣмени се вирахъ въ отсрѣщнитѣ гѣнки на Ихтиманско-Вакарелскитѣ планини. Отъ гара Новоселци особно ясно — като тепсия — личатъ на сѣверъ и сѣверо-изтокъ кокетниятъ бѣлосанъ-варосанъ Крѣмиковски манастиръ, кацналъ на една височинка, селото Бухово и едноименниятъ манастиръ въ горската долчинка надъ него (тамъ е билъ задържанъ детронираниятъ Батембергъ първата нощъ слѣдъ военното пронунциamento), по близо — Орманлий, Новоселци, Горна-Малина, красиво селце, загнѣздено врѣхъ малинскитѣ височини, които вече сж първата прѣграда на софийско поле; а на югъ — хубавото село Нови-ханъ и приятнѣ гѣделичващитѣ око̀то нѣжни дигли отъ дрехата на Лозенъ.

Ето че локомотивътъ захваща да пухти, да се бори съ първитѣ височини на Вакарелската планина. Бавно минаваме овехтѣлия мостъ при „Побитъ камъкъ“, отъ който гледката надолу е страховита и вече по-бърже се носимъ къмъ Вакарелъ. Махалитѣ, които сж накацали по околнитѣ височини, се виждатъ скрити далеко навтрѣ въ планината и образуватъ прочутия по хубавитѣ си слугинчета съ разпуснатички нрави, по своитѣ вжлища и дърва, които ни грѣятъ, Вакарелъ. Едната минута, която прѣстоявашъ на гарата, е достатъчна, за да се увѣришь, че си въ хубава, ала безпощадно обезобразена отъ сѣкирата и огъня мѣстностъ. Слѣдъ малко криволичене на трена изъ урвитѣ, прѣдъ очитѣ ти се отваря омайна гледка: Ихтиманската котловина съ рошавия настрѣхналъ Еледжикъ отсрѣща, съ черния Кара-баиръ и побѣлѣлия Бѣлмекенъ, надничашъ задъ него отдѣсно, съ Ихтиманската планина отлѣво. Неволно привличатъ око̀то ти разположенитѣ въ политѣ на Кара-баиръ селца — Чамшадиново, Живково, Калиларъ, Караларъ и Стамболово.

Ихтиманъ не прѣдставя нѣкаква особна важностъ, но трѣбваше тукъ да ноцувамъ. Тая вечеръ въ салона на хотела, дѣто бѣхъ се спрѣлъ, се даваше „момина вечеръ“, веселба съ хоро и танци на омжваща се сестра на хотелжията, та трѣбваше volens volens да взема живо участие. Иначе бандаджийтѣ, които немилостиво надуваха инструментитѣ си, не би ме оставили да мигна. Стекалъ бѣ се цѣлия Ихтимански хай-лайфъ и господството ми съ подкованитѣ туристски обуца взе участие и въ валсъ (охъ Боже мой, какъвъ дивенъ (sic) валсъ!) и въ крайц-полка и пр.

И ихтиманци си докарватъ вода за пиене отъ деретата въ съсѣднитѣ височини. Види се, инженерътъ, който е наелъ работата, трѣбва да разбира отъ водоснабдяване толкова, колкото свиня отъ кладенчева вода, та сега работата е спрѣна на срѣдата. Прѣсматналъ синковецътъ, че щѣло да има по 50 литри вода дневно на човѣкъ тогава, когато Ихтиманъ ще брои 10 хиляди жители, а въ сжщностъ нѣмало ни половината при сегашното положение. Спомнямъ си, че колегата д-ръ Ст. Бончевъ критикова веднѣжъ въ срѣща на природонизпитателното дружество тая кардинална водоснабдителна работа. Какво правятъ инженеритѣ на държавата, та не се притекатъ на помощ на едно население, терзано, може би, отъ партизани, ортаци съ прѣдприемача?

На утрото въ 7 ч. другарьтъ ми, учителъ въ мѣстното класно училище, и азъ крачехме бърже за Бѣлицитѣ. Terra incognita бѣха не само за менъ, а и за другаря ми. Забравилъ бѣхъ въ София на масата си разтворена и картата на околността.

Знаехъ, че ни прѣдстои да минемъ дола на бѣлишката рѣка, притокъ на Мжтивиръ, която пѣкъ е притокъ на Тополница, родната моя Тополка, ала картата не ми каза, че той е толкова дълбокъ. Слизашъ, слизашъ и не стига се рѣката, а пѣкъ въ устата плонка не остана! Не забравяй, читателю, че сноши бѣхме свадбари. Изкачваме се на прѣслапа, обръщаме се да видимъ изходния пѣтъ и се захласваме; подъ краката ни бурно развълнувано езеро отъ рѣдка мъгла, сѣкашъ вуалъ, задъ който се крие ревнивата хубавица — ихтиманската долинка; задъ „езерото“ се простналь, колкото е дългъгъ, Кара-баиръ, черъ като гарванъ, а задъ него бѣлитѣ зжбери на Рила, и по-наизтокъ — исполина Бѣлмекенъ. Ето Мусала, ето тамъ въ облацитѣ Попова-шапка, ето тамъ на края Еленинъ - връхъ! Горѣ-споменатитѣ селца особно привличатъ окоето. Обръщаме се налѣво (изтокъ) и се любуваме на Еледжика, на Марковата капия подъ него; извѣртваме се надѣсно (западъ) и погледа ни се спира на Витоша, Верила и цѣлия лабиринтъ бърда около тѣхъ; поглеждаме напредъ (сѣверъ) и дълго се взираме въ горнитѣ бѣлишки махали — Суевци, Барата, Широки-рѣтъ, Градежъ. Слънцето жешко, ала приятно, пече и не ти се ще да мръднешъ отъ това мѣсто. А пѣкъ жестокиятъ тиранинъ — жаждата — те тика къмъ дола. Заслизваме. Близо слѣдъ цѣлъ часъ ето ни въ дола — тамъ, дѣто Мала-Бѣлица се втича въ голѣмата. Хубаво изморени, съ прѣсѣхнали устни, виръ вода отъ потъ, не сме доволни сега отъ водата, въ която смарагдово-зелени водорасли (жабунечи) изобилно се наплодили, та поемаме по възлешния долъ нагорѣ. Самодивски вирчета съ кристална ледена вода ни мамятъ все нагорѣ и нагорѣ. Тукъ не се сѣща ни най-малко зловѣщата дѣйность на сушата: изобилна растителность съ свѣжи листа, нѣжни цвѣтчета. Благоуханенъ здравецъ се провикна отъ канаритѣ: „Азъ съмъ цвѣте отъ вси цвѣтя най-болѣ (2). Кога мине сиво стадо прѣзъ мене (2), размирише цѣла гора отъ мене (2)“. Меризливата Салвия му възразява нѣщо, а клонестата теменуга не иска да знае за спора, оглеждайки се въ вира, дѣто срѣща засмѣното лице на сладката папратъ и на мъховетѣ, които, покрити съ росни диаманти, красятъ скалитѣ. До тѣхъ се припичатъ на слънце тѣхнитѣ зиморличевы побратими и посестрими. Въ вира се гонятъ лудешки, правѣйки живописни кржгове, нѣкакви лѣскави черни брѣмбарчета, отъ които скоро арестувахме нѣколко въ стѣкленца и бавно, бавно се разхождатъ пѣстри водни паяци. Отъ съседния хрусталакъ се обаждатъ птички, а отгатакъ отдалечъ нѣкъждъ се донасятъ унитѣ звуци на кръшна хубава бѣлишка дѣвойка. Не зная да-ли е имало и да-ли има нѣйдѣ Рай, Едемъ, какъвто ни го обѣщаватъ, ако живѣемъ по Божия законъ, ония, които живѣятъ тѣкмо противъ него, ала здравата зная едно — земниятъ рай е въ лѣса, край поточето. Тоя рай търся азъ, за него чезна и вѣхна, па ако има и другъ задгробенъ, толкова по-добрѣ. Сигуренъ съмъ, че и въ него ще влѣза.

Не усътихме какъ се мина цѣль часъ. А бързае. На другия денъ трѣбва да сме на работа, още тази вечеръ да се връщаме. Поемаме височината. И тоя баиръ да глътнете, ще сте въ манастирската махала, казаха ни. Минуваме покрай нѣкакво черковиче, по-пълваме по политѣ на доста стрѣмно гористо бърдо и ето ни въ първата бѣлишка махала. Първиятъ въпросъ, отправенъ на първата срѣщната жена, обкржжена отъ нѣколко боси и голокорми сополанчета, бѣше „имате ли квасено млѣко?“ Такова не се оказа, затова пъкъ получихме нѣколко вкусни киселици. Въ съсѣдната кѣща щастието ни се усмихна: донесоха ни исполинска паница съ мжтеница, която, то се знае, на единъ дѣхъ прѣсушихме. Интересно е, какъ тукъ си приготвятъ запасъ отъ кисело млѣко за прѣзъ зимата. Лѣтъ, когато млѣкото е болъ, артисалото се туря въ каци и се залива съ чиста вода; по тоя начинъ допълнятъ кацата, като винаги водата отгорѣ се подновява. Тѣй приготвеното млѣко има много приятенъ вкусъ. По насъ — въ Копрившица — млѣкото се цѣди, посолява се малко и се туря въ дѣлви. Тѣй приготвено се нарича *ахчакъ*, който по вкусъ много напомня сиренето *имперялъ*.

Скоро сме и въ централната бѣлишка махала — църквата или общината. Съдаме въ кафенето и скоро при насъ идватъ даскалтъ (съ когото излизамъ старъ познайникъ), попътъ, младъ и интелигентенъ, кметътъ, сжшо симпатиченъ човѣчецъ, секретаръ-бирникътъ и още нѣколцина селски първенци.

Отваря се приказка за това, за онова и хората бързатъ да изприкажатъ болкитѣ си на външнитѣ хора, на столичанитѣ, съ надежда, види се, че ще бждатъ чути отдѣто трѣбва. Тѣ сж взели живо участие въ сръдногорското възстание. Въ тѣхното землище, на прѣлестното мѣсто Кутунише, Бенковски е правилъ събрание отъ бѣличани, мухочвани — неговитѣ послѣшни вѣрни адютанти. Тѣ се надѣвали на добри сѣтнини, а то какво излѣзло! Избѣсили нѣколцина левентъ юнаци, разсипало се състоянието на най-зѣможнитѣ. Дошла свободна България, ала за тѣхъ нищо, нищичко не донесла. Забравени сж и отъ Бога и отъ хората. Даже едно шосе не щатъ да имъ направятъ! Тѣ си направили едно, което води отъ Поибрене за Вакарелъ, донѣкъ го изкарали, па единъ день държавата го н-правила държавно, поела на себе си грижата да го доправи, „за да да де възможность на прѣдприемачитѣ да крадатъ“, добави меланхолно стариятъ осемдесетгодишенъ дѣдо Иванъ, който билъ единъ отъ адютантитѣ на Бенковски. „Ако бѣха ни оставили да си отбиемъ лжтната повинность на него, сега щѣхме да си имаме хубаво шосе“, притури кметътъ, потвърдиха даскалтъ и попътъ. „Да бѣхме прѣдатели като ихтиманцитѣ, поде пакъ дѣдо Иванъ, прѣзъ нашето хубаво мѣсто щѣше да мине и желѣзница!“ И започна да разказва за интимнитѣ отношения на бейоветѣ съ ихтиманцитѣ и за това, какъ ихтиманци, за да засвидѣтствуватъ своята вѣрноподаность къмъ добрия имъ баща — Султана, отказали да погребатъ въ градскитѣ гробища обѣсени възстаници. Ето какъвъ е мирогледа на тия прости хорица, ето какви резултати докарва безогледната економическа политика на нѣкои наши

правителства, жертва въ ржцѣтъ на мѣстни дребеевци! Искате слѣдъ това, наши управници, вѣрни поданици, патриоти! Трѣбва да се благодаримъ на силната любовъ у българина къмъ родното мѣсто, иначе не би се очаквало добро.

Слѣдъ обѣдъ направихме излетъ къмъ Арамлиець, безъ да стигнемъ обаче до него. Отъ билото надъ общината гледката е великолѣпна. Централната Сръдна-гора се е изправила прѣдъ насъ въ всичкото си величие. Ето Вранъ-камъкътъ, надвѣсенъ надъ Тополка, ето Лисецъ съ Оборище въ политѣ си, ето Братия, ето Буная, задъ нея Богданъ, а далече задъ тѣхъ гордо възвишаващия се великанъ Юмру-чалъ. Задъ Еледжика се изтѣга цѣлата верига на Родопитѣ. Казаха ни, че отъ Арамлиець, когато нѣма омара, се вижда златишко поле, Пловдивъ София и пр. Нѣмахме възможность да изпитаме тая върховна наслада. Бѣлишкиятъ балканъ е забѣлжителенъ по своитѣ много изложени на припекъ склонове, украсени съ много запазени отъ вѣтроветѣ поляни. Никждѣ другадѣ у насъ нѣма толкова слънце — тоя универсаленъ безплатенъ докторъ — и такава вкусна ледена вода като тука Копришката Сръдня-гора донѣкждѣ съперничи съ водата си (не говоря за Рила и Витоша) И мисля си, ето мѣсто за санаториумъ! Но кой да дойде тука? Не мислете, че съобщенията сж лоши: по-полегати гѣнки нѣма ни въ Караджа-Дагъ. Отъ Вакарелъ за насамъ води прѣкрасно шосе, по което чудесно биха пжтували и автомобили. Само че трѣбва да се доправи онова парче, което е между послѣднитѣ вакарелски махали и първитѣ Бѣлишки, което е играчка. Разстоянието е около 2-3 часа пѣшкомъ. Азъ го извървѣхъ за три часа съ 15 килограма камъни на грѣбъ. Не е злѣ комисията, която търси мѣсто за санаториумъ, да посѣти и тия изложени на слънце поляни. Гора има доста, и ако би се запазила, станала би разкошна. Едно врѣме тукъ имало и иглолистни дървета — вѣроятно ели — чиито дебели корени и пѣнове сега изкопватъ и къртятъ поронитѣ, неизбѣжни спжтници на горската девастация (опустошение). Ако евентуалното посѣщение донесе на Бѣличане вѣжделеното имъ желание — шосе, което да ги сближи съ свѣта, вѣрвамъ, и това ще ги задоволи. А пѣкъ, че и кога и да е, тукъ ще се построи санаториумъ, въ това съмъ сигурно увѣренъ. Нѣма да царува у насъ вѣчно непрѣдприемчивостъта, неразбиранията, хищничеството, я! Сѣ ще настанатъ и посвѣтли дни, за които и Бѣличани редомъ съ други сръдногорци ратуваха и сжпни жертви дадоха!

31. октомврий 1907 г.

А. Д. Пановъ.

Туристъ.

Туристу г. Ат. Джананову.

Тозъ часъ на единъ снѣженъ връхъ, всрѣдъ замлѣкналата природа,
гледамъ

Азъ съ наслада цѣлото софийско поле, навсѣкждѣ посипано съ снѣгъ.
Не се чуе ни шумътъ на гората, ни пѣснитѣ на птицитѣ, ни тихиятъ
шепотъ на трѣвата; не се усѣща ни дѣхътъ на цвѣтата, ни
парливото галене на слънчевитѣ лжи.

Като че всичко наоколо е безлюдно, потънало въ черно мъртвило.
Обитателъ никакъвъ, освѣнъ мене, ни по върхове, ни по полета, ни
въ усои.

Ето слѣдъ часъ мѣрнатъ се ловци въ далечинита и пакъ се изгуб-
ватъ нѣидѣ изъ прѣспитѣ, чуе се кучешки лай, гърмежътъ на
пушка и завчасъ този малъкъ шумъ потъне въ всеобщия покой.

Всичко га-че натъжва струнитѣ на душата. Студено е около нея.
Студено е и въ нея. Надвѣсили се черни облаци надъ върхо-
ветѣ на балкана и навсѣкждѣ по цѣлия ширъ на хоризонта
и напомнятъ за далечния край на земята...

* * *

Едни салъ спомени за изживѣни слънчеви дни разведряватъ унилата
душа. И въ този моментъ бързашъ да се прѣнесешъ въ ча-
ровнитѣ обятия на пролѣтѣта: мислишъ за нейния дѣхъ, за
нейнитѣ аромати, за

Лжечезарната ѣ хубость! Искашъ да доживѣешъ до пролѣтѣта, да
заживѣешъ отново съ нейната свѣжестъ, да летишъ като птичка
отъ клонче на клонче иль горѣ на високо низъ просторитѣ,
обливани съ пурпурнитѣ лжи на слънцето!

И въ широко отворенитѣ хоризонти на сладката мечтателностъ да
се радвашъ на прѣлеститѣ на природата, да чувствувашъ, че
нейниятъ животъ се слива съ твоята разцвѣтѣла младостъ...

Колко е животворна пролѣтѣта, колко жизнерадостъ влива тя въ
гърдитѣ !..

* * *

Туристъ замечтахъ азъ да бжда — да посрѣшамъ като него отъ
върховетѣ на балкана първитѣ лжи на зората, разбуджанъ

отъ дребнитѣ капчици на сутрѣшната роса, да слушамъ обайната пѣсенъ на славея, да усѣщамъ нѣжното галене на зефира, да виждамъ въ пространнитѣ простори дивнитѣ очертания на разбудилата се природа, да бжда щастливъ свидѣтель, когато синята покривка на небето и зелената покривка на земята се поздравляватъ посрѣдствомъ засмѣния погледъ на слънцето !..
Така

Унесенъ въ едно сладостно упоение, заобиколенъ отъ млади, буйни, весели, жизнерадостни другари, искамъ да забравя тжги и неволи, шума на градския животъ; да забравя дори копнежитѣ на сърдцето; да забравя всичко, всичко и да се прѣдамъ въ прѣгржджитѣ на пролѣтната отрада.

Редомъ съ бодри другари да бродя низъ балканскитѣ върхове и усои, безъ спиртъ, безъ почивка, вдѣхновяванъ отъ упойтелния възторгъ, съ който тъй изобилно се пълни душата срѣдъ плѣнителната околностъ.

И колко бихъ ублажавалъ азъ часа, въ който бихъ туристъ станалъ, — обитателъ на природата, вкусителъ на оная нейна сила, съ която не далъ бихъ на старостта да завладѣе тъй скоро желѣзни гърди;

Сплелъ бихъ вѣнецъ да поднеса на гроба на покойния първи български туристъ, който на дѣлото туристовско завѣщалъ бѣ своята усмивка и своето сърдце. Но...

Туриха вече край на моитѣ съзерцания приближающитѣ се стѣпки на нощния мракъ и леденитѣ струи на сѣверянина. Напуснахъ азъ снѣжния връхъ съ едно неугасимо ожидание за по-скорошното настѣпване на пролѣтта.

Д-ръ Хр. Пиперовъ.

С. И. Иловайски.

На 13. априль 1907 г. внезапно се е поминалъ въ Одеса професоръ Сергей Ивановичъ Иловайски, подпрѣдседателъ на Кримско-Кавказкия Планински Клубъ. Сергей Ивановичъ е единъ отъ душа и тѣло планински туристъ, единъ отъ най-дѣятелнитѣ членове на Кримско-Кавказкия Клубъ, който много е принесълъ за напрѣдка и развитието на тоя клубъ, та мислимъ, че не ще бжде безинтересно за читателитѣ на Б Т, ако дадемъ нѣкои свѣдѣния за живота и планинарската му дѣйностъ, които заемаме отъ посветената на паметта на покойника книжка отъ запискитѣ на казанія клубъ.

С. И. Иловайски е роденъ въ 1861 г. Въ 1882 г. е свършилъ петербургския университетъ и, слѣдъ като получилъ степенъ магистръ по финансовото право, е билъ назначенъ за професоръ въ новоросийския университетъ въ Одеса. Като разностранно-образованъ човѣкъ, той въ Одеса въ скоро време почналъ да взима живо

участие въ градскитѣ работи и въ общественя животъ и съ особена любовъ се заелъ съ планинарското дѣло въ Русия. Иловайски станалъ членъ въ Крымския Планински Клубъ и е билъ въ управителното му тѣло почти отъ самото начало (отъ 17. февруарий 1891 г.), като прѣзъ 1895 г. станалъ и подпрѣдседателъ; отъ тогава именно се и започна кипящата му и усилена работа въ полза на планинарството и по-нататъшняиятъ животъ на клуба е неразривно свързанъ съ паметъта му.

Въ това врѣме, когато руското интеллигентно общество всѣцѣло се бѣ отдало въ търсенето на идеала и въ борбата за истината, въ Русия не се е обрѣщало никакво внимание на основитѣ на външния животъ, на бита. А здравитѣ културни условия не се явяватъ отъ само себе си, но се създаватъ чрѣзъ опита, знанието и смисленитѣ отношения. Тогава именно Иловайски си е издигналъ гласа, като твърдѣлъ, че можщи срдѣства за оздравяне на руския животъ, прѣдимно живота на градската интеллигенция, сж разнитѣ видове пжтешествия, отъ които на първо мѣсто стоятъ планинскитѣ излети. И той ги прѣпорччва горешо на руското общество въ статията си „За планинскитѣ екскурзии“ (Зап. Крим. Пл. Кл. 1895) и обстоятелствено описва организацията на подобни излети. Като една отъ главнитѣ задачи на планинския клубъ Иловайски е намиралъ въ устройството на излети въ планинитѣ и споредъ това е жертвувалъ за тѣхъ много отъ своето врѣме и сили. Всѣка година прѣзъ пролѣтѣта, понѣкога и прѣзъ лѣтото, планинарецѣтъ е устривалъ екскурзии въ Кримъ и на Кавказъ, участницитѣ въ които всѣкога сж прѣкарвали чудесно дружно и приятно. Особено значение Иловайски е придавалъ на устройството на ученишкитѣ излети, за които намира, че могатъ да принесатъ огромна полза за всестранното възпитание на юношеството. Отъ казаня клубъ сж били отправени цѣлъ редъ ученишки излети при най-близкото съдѣйствие на защитника на планинарскитѣ екскурзии, който понѣкога даже е намиралъ врѣме да ги ржководи лично.

Въ постоянното си стремление, да възбужда срѣдъ обществото интересъ къмъ планинитѣ и планинскитѣ излети, Иловайски непрѣкъснато е привличалъ къмъ дѣйността на клуба все нови сили, прѣдимно измежду младежѣта, които сърдечно е приемалъ около себе си. Приятелитѣ на алпинизма сж се прѣдставяли въ неговитѣ очи като хора свои, близки, които той винаги посрѣщалъ съ най-задушевенъ приемъ.

Иловайски е въздѣйствувалъ да се обърне по-голѣмо внимание за посѣщаването и изучаването на Кавказъ, който крие въ себе си тѣй чаровни високопланински гледки. Той се е заелъ и съ постройката на планинска хижа на Красная Поляна, успѣлъ да отвори клонъ отъ клуба въ Хагритѣ и прѣдизвикалъ прѣменуването на клуба въ Крымско-Кавказки Планински Клубъ. Иловайски има голѣми заслуги къмъ този клубъ още съ голѣмото участие, което е взелъ въ устройванитѣ срѣщи прѣзъ зимния сезонъ, въ издаването на Запискитѣ на клуба и въ уреждането на финансиритѣ му.

Иловайски е билъ възторженъ поклонникъ на природата въобще и планинската природа въ особености. Тази любовъ къмъ природата го

направила ловець и планински туристъ. Лѣтото го заварвало въ планинитѣ, есенъ той обикалялъ красивитѣ гори въ Подолската губерния, а понѣкога въ късна есенъ или даже зимѣ се отправялъ на ловъ въ Терската областъ. Той е посѣщавалъ и извънрускитѣ планини : Алпитѣ, Пиринеитѣ. Така, въ 1898 год. е билъ въ Бернския Оберландъ — Интерлакенъ, Малкия Шайдекъ, Айгерския ледникъ и др. Въ 1900 г. е ходилъ да се полюбува на доломитнитѣ Алпи въ Тиролъ — Кортинъ, Нуволау. Въ 1902 г. Ил. пакъ е билъ въ Алпитѣ, именно въ Курмайеръ, на южнитѣ поли на Монъ-бланъ, отдѣто е искалъ да се изкачи на Руиторъ. Въ 1905 г. той наново отишълъ въ Алпитѣ — въ Шамони, отдѣто посѣщавалъ La mer de glace и Le jardin du glacier. Иловайски е посѣтилъ сжшо и Пиринеитѣ и съ особена приятность си е спомнялъ за прѣкараното врѣме въ тия планини, богати съ гори и вода. Но не сж само западно-европейскитѣ планини, които сж привличали вниманието му. Той много е ходилъ и на Кавказъ. Между другото сжщиятъ е направилъ единъ голѣмъ излетъ отъ Кубанъ прѣдъ Плашко за Красная Поляна, въ Хагра и пр.

Голѣма е загубата, която е прѣтърпѣло руското планинарско дѣло съ прѣждеврѣмнената смъртъ на С. И. Иловайски. Намъ не остава друго, освѣнъ да почетемъ паметъта на този добъръ руски туристъ и да пожелаемъ, шото примѣрътъ му да намѣри много послѣдователи между нашитѣ туристи.

До мина „Плакалница“.

(Излетни впечатления).

Нашиятъ клонъ „Веслецъ“ отъ БТД назначи за 30. септемврий излетъ до мина „Плакалница“, въ нѣдрата на богатия съ дивни мѣстности Врачански балканъ.

Измежду гражданитѣ се бѣ агитирало за по-голѣмо число гости, но на сутринъта, на трѣгване, се събрахме всичко 17 човѣка — гости и туристи. Отъ тѣхъ 6-ма минаха само пѣтьомъ прѣзъ Згориградъ, а останалитѣ, по опрѣдѣления маршрутъ, потеглихме за мѣстностьта „Скакиа“. Събрани въ весела компания, ние незабѣлъзано възлизахме по стръмнитѣ зигзази на пѣтя и на полянката на върха направихме първата си по-продължителна почивка и утрѣшна закуска. Прѣдъ очитѣ ни се прѣдставяше чудесна гледка : Згориградската котловина лежеше подъ нозѣтъ ни, сгушена между високитѣ варовити планински гиганти, вече посърнали отъ есенната слана и продължителната суша. А до насъ, на платото на планината, се разтилаха дивни мѣстности, потънали въ зеленина.

Ние потеглихме надѣсно и, слѣдъ като прѣминахме нѣколко малки хълмчета, далеко прѣдъ насъ се показаха жилищата на работницитѣ и чиновнишкия персоналъ на мината. Ние всички съ голѣмо нетърпѣние очаквахме да присигнемъ на тая мѣстность, прочута

моши отъ съотвѣтнитѣ държави въ тая часть на Германия. По такъвъ начинъ се откриватъ все нови области за излетуващата младежъ, дѣто тя съ малка кисия, но съ свѣжо сърдце, може да търси възобновление на силитѣ си, слѣдъ умственото прѣсилване въ училищния въздухъ и тѣсната класна стая. Който нѣкога се е чувствувалъ младъ и съ весели другари е излизалъ на ясно утро въ засмѣната природа, той знае, какъ сърдцето се разширява, какъ умътъ се освобождава, а тѣлото, духътъ и нервитѣ се закаляватъ въ свѣжия планински въздухъ. Той знае, до какъвъ голѣмъ размѣръ се възприематъ впечатленията при тия излетувания, които се запазватъ за прѣзъ цѣлия животъ, и охотно ще принесе своя дѣлъ по силитѣ си за основаването и уредбата на ученишкитѣ спални.

Тѣй постѣпватъ въ Германия при уредбата на ученишкитѣ спални; и намъ въ България не ни остава друго, освѣнъ да вървимъ по сжщия пѣтъ, по който вървятъ тамъ.

Изъ „Der Tourist“.

А. Д. Цвѣтковъ.

На мусала.

(2934 м.)

Излетъ на Долнобанския клонъ „Ибъръ“.

Вчера дъждъ прѣвалѣ. Тази сутринъ е хладно. Небето на изтокъ е въ пламъци, а на западъ — въ димъ. Слънцето обсипва съ жаръ всичко наоколо и деньтъ обѣщава да бжде единъ отъ най-хубавитѣ. Това е ударило печата на веселостта върху лицата на туриститѣ.

Два издържливи балкански коня сж декорирани съ всичко, което изискватъ най-висшитѣ интереси на стомаситѣ. Тия интереси сж „добрѣ разбрани“ и най-акуратно застѣпени отъ опрѣдѣлената комисиия. Хвала ѝ.

Излетницигѣ сж интименъ крѣжжокъ. Всѣки е снабденъ съ всичко, което изисква дългиятъ, но славенъ пѣтъ — нищо излишно, а всичко необходимо. Прѣдвидливостта личи го снареженето. Тя изтрѣгнува по едно „браво“ отъ всѣкого отъ другаритѣ, който се зададе къмъ сборния пунктъ.

Всичко е готово. Туристкиятъ рогъ обяви края на приготовленията. Неговиятъ втори сигналъ „ходомъ дружно“ наруши ранната тишина, постави всѣкого въ ролята му и задвижи весело дружината. Той изтрѣгна отъ лоното на Морфея много поклонници и

привлече доста любопитни очи по прозорцитѣ, между които, нѣкои свѣтливи, лукаво се криеха задъ пердетата, а други съ завистъ ни испращаха.

Минахме покрай градината на единъ приятель. „Здравѣй!“ по силно отъ топъ пукна, а той пожела да ни въоръжи съ по една краставица за „добъръ пжтъ“. — Види се, тя ни липсваше, за да ни бжде „амуницията пълна, боева“. Краставицитѣ не струваха толкова, колкото благодарностъ, смѣхове и шеги му изсипахме, но ние не се скжпимъ, пжкъ и Славчо носи!

Главатарьтъ ни поведе по пжтъ прѣзъ запазена гора. Крилатитѣ пѣвци сж чудно нагласили своя оркестъръ въ нея. И ние чувствуваме особена наслада отъ свѣжия въздухъ и дивнитѣ мелодии.

Единъ отъ туриститѣ е възседналъ на конь. Той е сношень. Билъ свадбаръ човѣкътъ и сега се мжчи да акомпанира на птичкитѣ. Това силно размиваше туриститѣ и ги правѣше дваждъ по-весели.

Цѣлъ часъ ние се кжпахме въ тази прѣчистена отъ сношиа дждець атмосфера и се радвахме на веселата гора, на която тукъ-тамъ контрабандисти сж ударили печата на опустошението.

Настжпихме въ поле. Тукъ друга хубостъ! Зелени ливади и златокласи ниви пѣстрятъ тѣзи вити лжки. Марица пѣе и прѣска благодать. Дружни жтварски пѣсни ѣ пригласатъ и тоноветѣ имъ, като се сливатъ, отлитатъ отъ урва на урва, близо и далече. Грѣхъ непросимъ е да минешъ покрай тѣзи работници, безъ да ги поздравишъ! На поздравя ти съ хиляди благопожелания ще отговорятъ. Тѣхъ ги много очудватъ нашитѣ геги (туристовски тояги). Съ любопитство всичко изглеждатъ и за всичко питатъ. Нѣкои наши веселяци-шегобийци залавятъ пазарлъкъ съ нѣкои жизнерадостни жтварки — да захвърлятъ сърпове и да дойдатъ съ насъ въ балкана за готвачки, срѣщу което ще получаватъ двойно и тройно повече отъ жтварската надница. Това възбужда крѣхки смѣхове и общи весели шеги Минаваме край селцето „Махала“, което брон 115 кжши съ 526 жители, всрѣдъ което се издига величествено красива нова черква. То е разположено на лѣвия брѣгъ на р. Марица, 1½ часъ далече отъ Д.-Баня — нѣкога цвѣтуша съ своитѣ „видни“, „мадана“ и ханища по „стария друмъ“, който е водилъ прѣзъ „хайдушка чешма“ за Самоковъ, а сега, откато запустѣха всички тѣзи нѣща, западнала.

По-горѣ още половина часъ, тамъ именно, дѣто се събиратъ рѣкитѣ „Ибъръ“, „Марица“ и „Сливница“, се мѣдри балканското селие „Радуилъ“. То е на 840 м. надъ морското, равнище има 211 кжши, 1137 жители, нови черкви, училище и общински домъ; прочуто е съ своята кристална балканска вода, съ риба пѣстърва, едъръ и дребенъ ловъ, съ ефтини боровинки, ягоди и малини. Прѣзъ срѣдъ селото съ страшень ревъ протича р. Марица, по течението на която е чаршията, а по високитѣ ѣ брѣгове отъ двѣтѣ страни сж наредени кжшитѣ амфитеатрално, които се съобщаватъ само чрѣзъ единъ мостъ надъ рѣката. Селото е заобиколено съ гористи върхове и чукари, които го притискатъ въ обятията си и често му испращатъ дивечъ на госте. Ако това село бѣше швейцарско, какви ли хотели щѣха да кичатъ

тѣзи живописни върхове, и какво ли оживление щѣше да има изъ улицитѣ му отъ любители на природата, и колко ли фотографии щѣха да иматъ тукъ своитѣ складове отъ снимки на чудесни пейзажи! Но това прѣлестно кѣтче е българско, и съ това се свършва всичко!

За два часа стигнахме до с. Радуилъ и се установихме въ хотела на Н. Л. х. Поповъ. Чисто и спретнато, козбо месо и пастърви на дървени талерки съ люти пиперки и червено студено вино—богатъ обѣдъ. Случайно на обѣда ни свариха и двама самоковски туристи, които пжтуваха пѣшъ отъ Самоковъ прѣзъ „Чамъ-кория“ за Костенецъ. Не зная — кое имъ се понарави и що ги привлѣче, та просго и откровенно ни заявиха, че, ако ги приемаме и ако би могли да си намѣрятъ каквато и да била дреха, искатъ да дойдатъ съ насъ на „Мусала“! Съ ставане на крака имъ обявихме, че съ „радостъ ги приемаме“, а и тѣ съ радостъ до просълязане и съ снети шапки ни благодариха. За нѣколко минути добри приятели отъ селото имъ донесоха палта и влашки кепета.

(Слѣдва).

ВЪСЧИ.

Движение на членоветъ въ Врачанския клонъ „Веслецъ“.

— До края на 1907 г. сж напуснали дружеството по причина на прѣмѣстване: Емилъ Берборовъ, Ив. Ботевъ, капитанъ В. Бояджиевъ, Ст. Брадестиловъ, Ат брашовановъ, капит. Гънзъвановъ, капит. Д. Деневъ, Зах. Дойчиновъ, Илия Добревъ, пор. Д. Йордановъ, пор. Н. Кючуковъ, Илия Неболиевъ, Сим. Кожаровъ, пор. Н. Паромановъ, В. Савчевъ, пор. Д. Саковъ, капит. С. Спиридоновъ, пор. Д. Тошковъ и К. Филчевъ.

Доброволно напуснали: Ел. Илиева, Ел. Кацаровъ, Ив. Керифейски и Ек. Петракиева.

Сега сж членове на клона слѣднитѣ лица: Н. Алексиевъ, учителъ, майоръ Д. Алексиевъ, А. Анковъ, чинов., К. Болашъковъ, шивачъ, П. Боневъ, чинов., М. Бошнаковъ, чинов., Ат. Бѣлмуस्ताковъ, адвокатъ, К. А. Белевъ, чинов., капит. П. Влаховъ, Т. П. Вжжаровъ,

чинов., Ст. Георгиевъ, чинов., Л. Геровъ, търгов., И. Гуторански, чинов., А. Димитраковъ, търгов., Ив. Димовъ, чинов., Ал. Жупуновъ, гор. и-ръ., Г. П. Ивановъ, учит., С. Икономова, жб. л-ка, Д-ръ Капановъ, сан. пор., А. Кръстевъ, учит., пор. Кръстевъ, Ив. Кръстенияковъ, чинов., подпор. Н. Кюркчиевъ, К. Маждраковъ, учит., М. Маждраковъ, аптекаръ, пор. Н. Новаковъ, Т. Орханиевъ, чинов., Т. Павликеновъ, чинов., Зарчо Пенчевъ, търгов., Илия Петракиевъ, чинов. Б. З. Б., Т. Пѣевъ, търгов., Ст. Радучевъ, чинов. Б. Н. Б., Дим. Роджовъ, търг., Ив. Санковъ, учит., Ал. Свѣщаровъ, чинов., П. Серапионовъ, техникъ, подпор. Симовъ, Г. Соколовъ, чинов., Я. Стоенчевъ, адвокатъ, Н. Табаковъ, учит., П. Танковъ, чинов. Дим. Тодоровъ, учил. и-ръ, К. Тодоровъ, учит., подпор. М. Тодоровъ, Илия Христовъ, чинов., Цв. Ив. Цвѣтковъ, чинов., Д-ръ Чапъровъ. сан. майоръ.

К. Чарбановъ, учит., подпор. Д. С. Шоповъ.

Новозаписани членове в Долнобанския клонъ „Ибъръ“. — Т. Атанасовъ, учил. и-ръ, Ст. Георгиевъ, нач. Т.-П. ст., Илия Де-

беляновъ, столаръ, Ст. Константиновъ, адвокатъ, Ст. Луковъ, ст. кант., Т. Поповъ, мед. фелдш., П. Пчеларовъ, нач. Т.-П. ст., Т. Стояновъ, начал. банк. аг., Л. Фурнаджиевъ, книгов. банк. аг.

РАЗНИ.

Държавна помощ за насърчение посъщението на чужденци. — Въ Баварската областна камара е внесено на разискване едно предложение да се отпуснатъ всъ-ка година 75000 мар. за насърчение посъщението на чужденцитѣ. Това предложение било най-добрѣ посрѣщнато отъ депутатигѣ и приемането му отъ камарата е осигурено. Това показва, какъ хората въ другитѣ страни оцѣняватъ истинското економично и ступанствено значение, което има посъщаването на страната отъ чужденци. А у насъ?...

Туристовско - пѣтничка изложба. — Прѣзъ пролѣтѣта на 1910 г. ще се състои въ Берлинъ въ изложбениѣ хали на зоологическата градина международна туристовско-пѣтничка изложба. Прѣдседателъ на комисията по уредбата на тая изложба ще бжде Мекленбургския херцогъ. Въ нея ще бжде изложено всичко, което се отнася до туризма, пѣтничарството и сръдствата за насърчаването имъ.

Съ автомобилъ отъ Ню-Йоркъ до Парижъ. — Редакцията на в. „Matin“ въ Парижъ е уредила състезание съ автомобили отъ Ню-Йоркъ до Парижъ, цѣлѣта на което е да се опитатъ разнитѣ системи автомобили и да се види

кои сж най-добри за дълъгъ пѣтъ. Това пѣтешествие е наречено полярно-автомобилно пѣтуване, защото автомобилитѣ, като излѣзатъ отъ Ню-Йоркъ, ще идатъ въ посока къмъ сѣверо-западъ и прѣзъ полуостровъ Аляска ще минатъ на Азиатския материкъ. Това надбѣгване се слѣди съ голѣмъ интересъ въ обществото, защото още съ излизането си отъ Ню-Йоркъ пѣтничитѣ сж имали да се борятъ съ много прѣпятствия; лоши пѣтища, виелици, снѣжни прѣспи. Много отъ автомобилитѣ били поврѣдени и участничитѣ се отказали отъ състезанието.

Могътъ ли пѣтничитѣ да се смѣятъ високо въ желѣзопѣтнитѣ чакални? — Нѣколко пѣтници се връщали по желѣзницата отъ едно увеселително пѣтуване и въ весело настроение чакали пристигането на влака въ чакалната на една малка станция Станционния чиновникъ обаче забранилъ веселието съ високъ гласъ и, слѣдъ непокорството на пѣтничитѣ, съставилъ имъ актъ. Желѣзопѣтнитѣ власти при разглеждане на акта не видѣли въ това дѣйствието никаква наказуема прѣстѣпностъ и чрѣзъ това признали, че веселието не е забранено и въ чакалнитѣ. Прочее нашитѣ туристи могатъ да бждатъ весели и въ тѣзи помѣщения.

О Б Я В Л Е Н И Я .

Открива се подписка за година VII (1908)

НА

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

Списание за туризъмъ и природоописание.

Органъ на Българското Туристско Дружество.

Редакторъ: С. Д. Скрински.

Излиза мѣсечно (освѣнъ юлий и августъ). Струва за нечленове годишно 2 лв., въ странство 2.50 фр.

Записването абонати става въ София въ придворната книжарница Касжровъ и редакцията на сп. „Родина“, а въ провинцията — въ клоноветъ отъ БТД и при телеграфо-пощенскитѣ станции.

Приематъ се за послѣдната страница на списанието обявления отъ хотелжии, гостинничари, продавачи на туристски вещи и т. п. при най-износни цѣни.

*** П Ж Т Е В О Д И Т Е Л Ъ ***

на

гр Велико-Търново и околността му

съ 30 художествено изработени образи и една карта на Велико-Търновския окръгъ.

Издание на В.-Търновското туристско дружество „Трапезица“.

ЦѢНА 3 ЛЕВА.

Велико-Търново, 1907 год.
